

Orðaskifti:

Sjálvandi fullveldi

Sosíalurinn hefur heitt á fólk um at skriva í blaðið í sambandi við fullveldismálið, og eg fari at royna at siga mína hugsan. Fólkaatkvøðan í 1946 vórðu færoyingar á fólkaatkvøðu fyrstu og einastu ferð spurdir um loysing ella samband. Ein meiriluti valdi loysingina. Vit kunnu venda og snara hesum, men tað ber ikki til at skriva ella at tala henda veruleika burtur. Tó, fólkaaviljin varð ikki virður, hvørki í Danmørk ella í Føroyum, og endin varð, at vit finga heimastýrisskipanina, skrivar Pól Jespersen m. a.:

Eg haldi, at vit ongantíð skuldu havt hesa stýrisskipan. Tað er sjálvandi ilt at meta um, hvussu vit tá høvdu verið stóð í Føroyum, men stórt skaðiligt árin hevur henda lógin so havt, tað er sjón fyri søgn.

Pressan

50 ár seinni, 14. sept. í 1996, hátíðarhildu tjóðveldisfólk henda merkisdag í landsins søgu. Tá skrivaði Dimma, landsins størsta blað, í leiðara sínum, undir yvirskriftini - Regn-gurgli-kvøða-sjálvstýrismanna-orðarætt soleiðis: "Bara tað ikki fer at regna í dag, nú tjóðveldissinnað eru í veitslu-hýri og hava sett so nógv tiltøk í gongd. Tað hevði verið keðiligt, um sangurin í Gamla Kommunuskúlagarðinum gjørdist tann bera tjóðveldis-jodlan vegna æl-aveður og førði til ein regn-gurgli-tátt í staðin".

Ein seriøs pressa vanvirðir ikki lesarar sínar soleiðis, sum her verður gjørt, og mær nýtist valla at siga meira um tað. Óseriøs pressa er ein stóru trupulleiki í okkara samfelag.

Broyting

Fyri lótingsvalið seinasta gjørdist greitt, at færoyingar høvdu flutt seg í tjóðskaparmálinum. Spurningurin var bara, hvør var førur fyri at taka ímóti hesi vælvild. Beint fyri valið hendi so tað gleðiliga, at nýggi andlit á lista E trinu fram á politiska pallin.

Tjóðveldisflokkurin hevði eitt gott val og fullveldissamgongan varð skipað.

Javnaðarhøvdingin royndi beinanvegin at ræða og hóttu Høga Hoydal, tað sáu vit í sjónvarpinum, men taktikkurin rein als ikki við, og síðani hevur javnaðarmálin verið í deyrhuga. Hóast fullveldismálaráðharrin so at siga hevur lovað at ganga bæði við reim og selum, er einki nóg gott. Javnaðarflokkurin krevur eina ókonomiska trygd, sum einki land í heiminum nakrantíð hevur átt.

Tað er einki at siga til, at sjálvstýrissinnaðir veljarar eru skeptiskir. Tað er bara natúrligt. Vit eru jú so ørkymlandi fámént. Men spennandi verður at sjá, hvussu leikur fer. Verður tað nú? Fer tað veruliga at bera

til? Ber til at líta á fólka-flokkin? Vit eru nøkur enn sum minnst, tá ið frímerkini skuldu "koma heim" í 60'um. Svíkur fólka-flokkurin sjálvstýrismálið á hesum sinni, verið eg ikki kløkkur, um hesin flokkurin fer í tvíningar. Eitt er í hvussu er vist; trupulleikarnir, sum standast av okkara ríkisráttarlugu stöðu, hvørva so ikki, fyrr enn víðurskriftini eru broytt.

Donsku gestirnir

Ræðurherferðirnar hava rættiliga tikið dyk á seg í seinastuni. Danskir politikarar hava verið her kropp á kroppi. Ósmædnir hava teir verið, men so grovur og hóttandi sum uttanríksmálaráðharrin var í degi og viku nú um dagarnar, hevur kortini eingin verið. Tit hava sjálvstýri? Tað er ikki so lætt, sum tit halda - mörkini í Evropa eru flest. Hvør skal siga, hatta flesta tit ikki einsamallir at gera av. Hann fekk tað at ljóða, sum var frælsiskvotan, sum hann og aðrir góðir menn umsita, uppi. Hann sýntist at hava gloymt, at politiskt frælsi ber ikki til at fáa til gávus. Eisini bar hann saman okkara stöðu við tað, at Danmørk hevur latið frá sær suverenitet bæði til Nato, ST og EU. Vórðið sum sam-anbering. "Jeg har et problem med suvereniteten", segði hann. Baltum hevði hann tó stóra samkenslu við, tí teir høvdu áður havt politiskt frælsi! Og aftur máttu vit hoyra færoyingar lýstar sum minniluta. Færoyingar eru ikki og hava ongantíð verið minniluti, men ein pinkutjóð, tað eru vit. Maðurin sýntist als ikki at hava skilt hetta.

Vit eiga fólk í Føroyum, sum hava skil fyri fólkarætti. Hvi eru tey so tigandi? Hugsandi fólk, sum vita um hesi víðurskift, og sum duga at skriva, kundu sum einki gjørt henda mannin til láurs í øllum til mentaða heiminum. So býttisliga arrogant var hann. Sum ein annar Jeltsin ella Milosevic. Vinstramaðurin var tó so frægur, at hann nevndi fólkarættin. Merkiligi, at færoysk tíðindafólk lata hesar donsku menn sleppa so lætt. Statsmenn eiga vit at vísa seg óngar, sum kunnu seta hesar sjálvboðnu gestir upp á pláss.

Danski ráðharrin minti

eisini á, at gongdin í heiminum í dag er móti størri samstarvi. Ein sambandsmaður var einaferð á skíggjanum í sambandi við eina kjaksending í sjónvarpinum. Skúlaalærari, skúlastjóri haldi eg. Hann segði, at vart tú fyrri loysing, so vart tú ímóti altjóða samstarvi. Eisini hann gloymdi, júst sum danski ráðharrin, at nevna tað, sum hvørt pinkubarn veit, at her er talan um samstarv millum suverénar partar. So bakvent ber til at lýsa veruleikan. Eisini hevur verið hótt við avbyrging, tó at tað als ikki ber til at byrgja seg av, sum heimurin sær út í dag. Tað ber snøgt sagt ikki til.

Sambandsmenn á lista B og C

Sambandsmenn á lista B kann eg tó til neyð skilja, teir eru onkursvegna sannir, siga sum er, halda tað vera í lagi, at vit lívbjarga okkum í allar ævir við donskum skattakrónum, men sambandsmenninar á lista C kann eg ikki. Tá ið fólka-floksmenn tosaðu um at kapitalisera blokkin, søgdu javnaðarmenn at tað bar ikki til, tí danir kundu taka blokkin burtur í morgin. Nú, tá ið tjóðveldismenn tala um fullveldi, rokna javnaðarmenn við blokkinum, sum var hann eitt stóðugt náttúrlífteingi í Føroyum.

Tað gleðiliga er hent, at summir rithøvundar hava latið falla okkurt orð um politikk í seinastuni. Jens Pauli Heinesen hevur sagt, at tað er ómoralskt at vera sambandsmaður. Og hann hevur sagt tað vera nassarí at hava rættindi við ongum skyldum. Eg haldi, at hann hevur rætt í báðum. Men tað er verri enn so, tí javnaðarflokkurin verjir í roynd og veru hesa vanærlugu ríkisráttarlugu stöðuna, sum eftirhondini sjálvstýr tey trúnastu siggja vera sjúka. Núverandi formaður javnaðarfloksins hevur í sambandi við fullveldismálið spurt um frælsið hjá einari einsamallari mammu á Vesterbø! Eg haldi, at tað hevði sprot seg betur at mint á, at henda mamman á hvørjum ári verður kravd eftir olmusugavuni til færoyingar, sum flestir munnu vera betri fyr enn hon, og hon skal eisini gjalda fyri sáláfrælsuna hjá flestum okkara. Og omaná alt verða

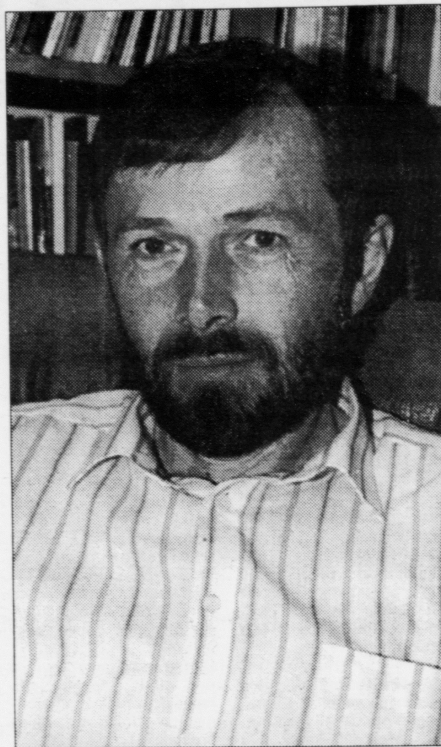
færoyingar, sum tala fyri politiskum frælsi, skýrdir danahatarar. Eg meini tað.

Um at toga

Sosíalurinn skrivaði í leiðaranum beint eftir valið í vár: "Ein kann siga, at tjóðveldisflokkurin er tann, sum í tjóðskaparmálum hevur verið við til at toga javnaðarflokkin burtur frá sambandsleiðini". Ikki veit eg, illa er togað! Teir, sum í meira enn 10 ár hava bluffað og spælt hund við einum teir nevna sjálvstýrisslóg, og helst hava vunnið okkurt valið við hesum snildum eisini, teir hava nú sett seg uttanfyri at lúnast. Nú vilja teir hava reelt sjálvstýri, ikki formelt sjálvstýri. Og teir ætla at hækka pensjónirnar, siga teir, nú teir sita í andstöðu. Hvi hækkaðu teir ikki pensjónirnar, tá ið teir nærur vóru fastgróvnir í ráðharrakrakkarnar í Tinganesi? Tað er sera væl skiljandi, at sjálvstýrissinnaðir færoyingar hava so ilt av hesum flokki beint nú. Merkiligt, at hann ikki fæst at taka stöðu í tjóðskaparmálum. Eg sigi fyri meg, at vónbrotið av nýggju tinglimum javnaðarfloksins er fullkomið. Tann dag, við ráða okkum sjálvum - tann dagurin kemur - tá vera nógvir heimleysir veljarar. Listarnir B og E missa tá líkasum sína meining. Tá vænti eg, at nógvir veljarar fara at savnast um ein sterkan og trúverðugan sosialdemokratiskan flokk, sum vil byggja upp einar solidariskar Føroyar. Men javnaðarflokkurin fer ikki at fáa hesa vælvild, hálsar hann ikki skjótt um í tjóðskaparmálum. Og eitt mugu teir beinanvegin gera sær greitt, at teir kunnu ikki fjarstýra veljarum sínum á einari komandi fólkaatkvøðu. Ein helmingur ella so av teirra veljarum fer tá at vera fyri fullveldinum.

Ein heilsan

Nú eg havi tikið til pennis, kann eg ikki bara mæ at senda útlaga landafrøðinginum eina heilsan. Rolf Guttesen er fyrri mæ vordin fmyndin av einum bóli av lærðum færoyingum, sum hava til fítt at drita á landsmenn sínar. Upp í saman verður júkað, um heimfødiskap, um vánaligar politikarar (sum ikki er eitt serfæroyskt fyrbrigdi), um

málsurningar, um heimsatlas, um at aðrir (les danir) virða navngávuna (sum er positivt ósatt) og so fram. Hvat skulu vit brúka hesa skivingina til? Hvi eru hesir menn so óglæðir og beiskir? Er tað uppperðin við eg-in politisk avrik, sum er so svár? Ella hvat? Tey flestu, sum eg kenni, tíma ikki at lesa hetta svassið longur. Rolf hevur avdukað fyrri okkum, framtíðina sum hann sær Føroyar hava. Vit skulu vera eitt eksotiskt reservat, sum og børn hansara kunnu hugna sær í. Tað er so hugnaligt at sleppa ein túr á fjøllini ella í fjørðin.

Koyrið á

Lat meg samanum tikið siga hetta. Vit liva undir einari stjórnskipan, sum er óverðug. Sigurd Joensen sáli var sera beinrakin, tá ið hann nevndi heimastýrisslógina "katekismus í nýkolonialismu". Hon kann koma bæði okkum og dønnum í ófri, og hevur longu gjørt átt. Hon eigur at vera tikið av ongantíð ov skjótt. Og so mugu vit fara so langt á sjálvstýrisslóg, sum vit kunnu semjast um. Sum er, eru vit einki. Ikki stjálvstýðug tjóð, ikki danskt amt. Handilsviðurskipti okkara við umheimin eru fløkt og vera helst fløktari. Vit kunnu ikki fáa limskap í ST, Nato ella EU sum færoyingar. Heimastýrisslógin er umframt lótingslóg og sáttmáli millum londini eisini fólkatingslóg. Og fólkatingslógir kann fólkatingslóg taka av eftir vild. Í roynd og veru kann fólkatingslóg til helst eisini taka lótingslóg av, um so skuldi verið. So

Pól Jespersen: -- Lat meg samanum tikið siga hetta.

Vit liva undir einari stjórnskipan, sum er óverðug. Sigurd Joensen sáli var sera beinrakin, tá ið hann nevndi heimastýrisslógina "katekismus í nýkolonialismu". Hon kann koma bæði okkum og dønnum í ófri, og hevur longu gjørt tað.

lítið hava vit í roynd og veru at halda um. Vit skulu ikki ræðast framtíðina, bara skulu vit ræðast tað leti, dølskni og líkasælu, sum eru elvd av tí ábyrgdarloysi, sum er grundfest í einari sjúkari stjórnskipan.

Heimurin er á mangan hátt ljótur at skoða, stríð og veseldómur mangastaðni. Og hartil hava stungið seg upp trupulleikar, sum fyrri fyrstu ferð í mannaøguni krevja samstarv tvørtur um landamørk, skal knøttinum vera lív lagað. Myrkursins gongumenn fáa tað at ljóða, sum melda vit okkum út úr verðini, taka vit fullveldi. Veruleikin er beint óvugtur. Tá kunnu vit sum fræls tjóð taka á okkum ta ábyrgd, sum okkara er. Vit, sum eru so sera væl fyri sammet við meginpartin av heimins í-búgvum.

Pól Jespersen